

УДК 359.09

Смирнов Ігор Георгійович,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

Обозний Василь Васильович,
доктор педагогічних наук, професор

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

ПЕЙЗАЖНІ ДОРОГИ У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Мета. Розкрити особливості пейзажних доріг, як туристичних дестинацій, та їх географію у світі (Австралія), Європі (Іспанія, Італія, Австрія, Швейцарія, Норвегія, Польща), в Україні («Нафтовий шлях», «Дорога Швейка» - у кооперації з Польщею).

Методика дослідження полягає у поєднанні емпіричних (спостереження, порівняння) та теоретичних (систематизація та класифікація) методів наукового пізнання по відношенню пейзажних доріг як туристичного ресурсу.

Результати. Надано характеристику пейзажних доріг як туристичного ресурсу. Розкрито сучасну географію пейзажних доріг у світі (Австралія), Європі (Іспанія, Італія, Австрія, Швейцарія, Норвегія, Польща). Запропоновано спільні україно-польські маршрути в Україні - «Нафтовий шлях», «Дорога Швейка».

Наукова новизна. Вперше в Україні розкрито особливості пейзажних доріг як туристичного ресурсу та надано практичні рекомендації з їх спільного розвитку в Україні та Польщі в транскордонних регіонах з урахуванням світового досвіду.

Практична значимість полягає, по-перше, в ознайомленні фахівців туризму з міжнародним досвідом використання пейзажних доріг як туристичної дестинації на прикладі Австралії, Іспанії, Італії, Австрії, Швейцарії, Норвегії, Польщі; по друге, в розробці спільних україно-польських маршрутів – пейзажних доріг «Нафтовий шлях», «Дорога Швейка».

Ключові слова: пейзажні дороги, їх створення та застосування в туризмі, досвід Австралії, Італії, Іспанії, Швейцарії, Австрії та Норвегії, українсько-польське співробітництво.

УДК 359.09

Смирнов Игорь Георгиевич,
доктор географических наук, профессор

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

Обозный Василий Васильевич, доктор
педагогических наук, профессор

Национальный педагогический
университет имени М.П. Драгоманова,
г. Киев, Украина.

ПЕЙЗАЖНЫЕ ДОРОГИ В МЕЖДУНАРОДНОМ ТУРИЗМЕ: МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРИМЕНЕНИЕ В УКРАИНЕ

Цель. Раскрыть особенности пейзажных дорог, как туристических дестинаций, и их географию в мире (Австралия), Европе (Испания, Италия, Австрия, Швейцария, Норвегия, Польша), в Украине («Нефтяной путь», «Дорога Швейка» - в кооперации с Польшей).

Методика исследования заключается в сочетании эмпирических (наблюдение, сравнение) и теоретических (систематизация и классификация) методов научного познания по отношению к пейзажным дорогам как туристического ресурса.

Результаты. Охарактеризованы пейзажные дороги как туристический ресурс. Раскрыта современную географию пейзажных дорог в мире (Австралия), Европе (Испания, Италия, Австрия, Швейцария, Норвегия, Польша). Предложены совместные Украина-польские маршруты в Украине - «Нефтяной путь», «Дорога Швейка».

Научная новизна. Впервые в Украине раскрыты особенности пейзажных дорог как туристического ресурса и даны практические рекомендации по их совместному развитию в Украине и Польше в трансграничных регионах с учетом мирового опыта.

Практическая значимость заключается, во-первых, в ознакомлении специалистов туризма с международным опытом использования пейзажных дорог как туристической дестинации (на примере Австралии, Испании, Италии, Австрии, Швейцарии, Норвегии, Польши); во-вторых, в разработке совместных Украина-польских маршрутов - пейзажных дорог «Нефтяной путь», «Дорога Швейка».

Ключевые слова: пейзажные дороги, их создание и применение в туризме, опыт Австралии, Италии, Испании, Швейцарии, Австрии и Норвегии, украинско-польское сотрудничество.

УДК 359.09

Smyrnov Ihor Heorhiiiovych,
Doctor Of Geographic Sciences, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

Oboznuu Vasyl' Vasyl'ovych,
Doctor of Pedagogic Sciences, Professor

National Pedagogical University of M.P.
Dragomanova, Kyiv, Ukraine

LANDSCAPE ROADS IN INTERNATIONAL TOURISM BUSINESS: INTERNATIONAL AND EUROPEAN EXPERIENCE

Purpose. To show features of landscape scenic roads as tourist destinations, and its geography in the world (Australia), Europe (Spain, Italy, Austria, Switzerland, Norway, Poland), in Ukraine («The Oil Road», «The Schweik Way» - in cooperation with Poland).

Methods of study is a combination of empirical (observation, comparison) and theoretical (systematization and classification) methods of scientific knowledge.

Results. Given the characteristic of landscape roads as a tourist resource. Reveled towards landscape roads as tourist resource modern geography landscape roads in the world

(Australia), Europe (Spain, Italy, Austria, Switzerland, Norway, Poland). A joint Ukraine-Poland routes - in Ukraine "The Oil Road", "The Schweik Way" are proposed.

Scientific novelty. For the first time in Ukraine the features of landscape roads as a tourist resource and given practical advice on their joint development in Poland and Ukraine in cross-border regions with the world experience connection .

The practical significance is, first, to guide tourism professionals with international experience in the use of landscape roads as tourist destinations (on example of, Australia, Spain, Italy, Austria, Switzerland, Norway, Poland); secondly, the development of joint Ukraine-Poland routes – landscape roads "TheOil Road", "The Schweik Way."

Keywords: landscape road, their seting up and using in tourism, experience of Australia, Italy, Spain, Switzerland, Austria and Norway, Ukrainian-Polish cooperation.

Постановка наукової проблеми. У світовому туристичному бізнесі уже достатньо довгий час існує традиція пропонувати подорожуючим не просто поїздку маршрутом із пам'ятними місцями, а подорож найбільш мальовничими куточками країни. Цей досвід є цікавим і корисним для України.

Аналіз останніх досліджень. Тема статті у науковій літературі практично не підіймалась. Натомість у туристичній практиці, зокрема за кордоном, їй приділяється значна увага, про що свідчать використані нами Інтернет джерела [2; 3; 4; 5]. Автор дослідив також історичні джерела, пов'язані з темою дослідження [1], а також спирався на власні напрацювання [6].

Метою статті є розкрити особливості цього досвіду та запропонувати шляхи його використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вперше такий проект був здійснений у Австралії, коли після I Світової війни уряд скерував тисячі солдат, що повернулися з фронту, на будівництво шосе вздовж південного узбережжя континенту, яке пролягало по дивовижно мальовничих місцях. Нині «Велика океанська дорога» (англ. «The Great Ocean road») являє собою цілий туристичний світ, що складається з національних парків, виноробних заводів, оглядових майданчиків, а спеціальні дороги з краєвидами (англ. «Landscape road») можна знайти практично в кожній країні світу. Велика океанська дорога - туристична пам'ятка в австралійському штаті Вікторія (офіційна назва - *B100*) довжиною 243км, яка проходить уздовж тихоокеанського узбережжя цього штату. Починається в місті Торкуей (*Torquay*) закінчується у міста Аллансфорд (*Allansford*). В основному Дорога проходить узбережжям, але також має вигини вглиб материка, де вона перетинає виноградники і дощовий ліс. Має дві смуги руху (по одній в кожному напрямку), обмеження швидкості - 80 км / год. З 2005 року 45-кілометрова ділянка від Лорна до Аполло-Бей раз на рік використовується для проведення марафону. Спорудження Великої океанської дороги почалася 19 вересня 1919, відразу після повернення з війни австралійських солдатів, які показали себе героями, зокрема у битві при Галіполі (1915 р.) [1]. Саме ці три тисячі людей і зайнялися цим, працюючи п'ять з половиною днів на тиждень, отримуючи за роботу

10 шилінгів і 6 пенсів за вісім годин, при цьому живлення коштувало 10 шилінгів на тиждень. Ця дорога замислювалася як військовий меморіал на честь австралійців-героїв Першої світової війни, і одночасно повинна була пов'язати віддалені населені пункти узбережжя, полегшити транспортування піломатеріалів і привабити туристів (рис. 1).

Рис. 1. Велика океанська дорога в Австралії: фрагменти [3]

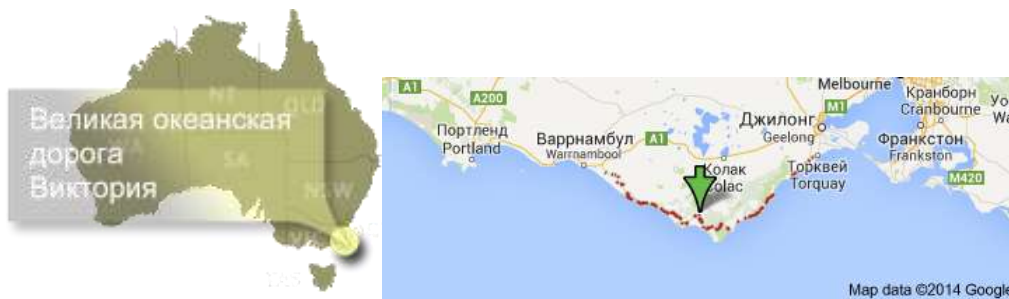

Рис. 2. Велика океанська дорога: картографічний вимір [4]

Європа теж має досвід спорудження та туристичного використання пейзажних доріг. Розглянемо особливості європейських пейзажних доріг на прикладі Італії, Іспанії, Швейцарії, Австрії та Норвегії. В Італії – це дорога Амальфі. Амальфітанське узбережжя – це височенні кручі, маленькі села та сади, які терасами вгризаються у майже відвисні схили. ЮНЕСКО оцінює цю місцевість як «видатний зразок середземноморського ландшафту у сполученні з виключними за своєю цінністю культурними та природними пам'ятками». «Амальфітанська прибережна траса» - це дорога приблизно 60 км довжиною по півострову Сорренто в південній частині Неаполітанської затоки між містами Салерно та Сорренто. Ключові точки (міста) маршруту – Амальфі, Позитано, Равелло. Найбільш цікава ділянка пейзажної дороги – її 30-ти кілометровий відрізок між містами Позитано та Віетрі-соль-Маре, а класичний пункт старту автоподорожі – поштове містечко Салерно. Але належить пам'ятати, що дороги вздовж узбережжя Амальфі є дуже вузькими, звивистими та потребують від водія добрих навичок управління машиною. До того ж слід врахувати, що італійські водії люблять швидко, ризиковану їзду. Ось чому тур вздовж

Амальфітанського узбережжя вважається одним із найскладніших автомобільних подорожей у Європі. Для такої поїздки найкраще підійде малолітражне маневрене авто.

В Іспанії є пейзажна дорога «Білі будинки Андалусії», що проходить через гори Сьєрра-де-Кадіс на півночі країни. Ця траса починається в містечку Аркос, а закінчується або в містечку Ронда або в Кастеллар де ла Франтера. Маршрут довжиною 300 км проходить через 19 сіл. Дорога має таку назву завдяки побіленим стінам місцевих будиночків. Невеликі села, як пташині гнізда, покривають схили гір, на вершині яких знаходяться старовинні замки. Червоні черепичні дахи, що нависають над вузькими вулицями, завершують образ типового андалусійського «пуебло бланка» (іспанською – біле село). Досвідчені мандрівники рекомендують так визначати маршрут, щоб зустрічати світанок у одному селі, а захід сонця – в іншому. Пейзажна дорога «Білі будинки Андалусії» є доступною у кожен пору року. Навіть влітку тут немає спеки, оскільки маршрут проходить по горах. Істотно, що проїзд місцевими дорогами – безкоштовний.

У Швейцарії найбільш відома пейзажна дорога проходить через перевал Св. Бернара. Цей перевал є одним із найбільш доступних у Центральних Альпах. А ще це найкоротший маршрут з Італії до Швейцарії. Цим перевалом люди користувалися ще в бронзовому віці і навіть до наших днів збереглися залишки брукованої дороги, збудованої ще давніми римлянами. У 1800 р. армія Наполеона використала цей перевал для наступу на Італію. Але місце це відоме не тільки через присутність наполеонівського війська. Ще в 1049 р. Св. Бернар (до речі, він вважається небесним покровителем альпіністів та гірськолижників) заснував тут чернечий скит, що надавав їжу та дах мандрівникам. Окрім того, за декілька сторіч існування скиту монахи вивели особливу породу псів – рятівників – тих самих сен-бернарів, що гордо сидять з невеликою бочкою бренді на шиї на тисячах світлин та карток. Як вже говорилося, перевал Сен-бернар є одним із найдоступніших для водіїв автівок у Альпах. Підтвердженням цього є раллі старовинних машин, що відбуваються тут регулярно. Для поїздки на перевал Св. Бернара найкраще обирати час з кінця весни до середини осені, оскільки зимою перевал може бути закритий через снігопади.

У Австрії найбільш варто уваги є пейзажна дорога Гроссглокнер Хохальпенштрассе протяжністю 48 км. Вона є однією з найскладніших для керування автівкою у Австрії, нараховує 36 стрімких поворотів. Але разом з цим це є одна з наймальовничих та популярних у туристів трас. У 1930 р., одразу після відкриття цього маршруту, замість запланованих 120 тис. осіб цією дорогою проїхало 98 тис. авт з 375 тис. пасажирів. Починається дорога в комуні Фуш-ан-дер-Гроссглокнерштрассе, а закінчується в комуні Хайлігенблут, з'єднуючи землі Зальцбург та Карінтію. Траса проходить по національному парку Високий Тауерн та перетинає декілька кліматичних зон – від долинних луків та лісів до високогірних пасовищ та

льодовиків на схилі найвищої вершини Австрії Гроссглокнер (3798 м). Найвища точка дороги знаходиться на висоті 2504 м. над рівнем моря. Звідси, з панорамного майданчика, що знаходиться в туристичному центрі імені кайзера Франца-Йосипа, відкривається вид на льодовик Пастерце та гору Гроссглокнер. Траса відкрита з травня по жовтень у світлий час доби. Вночі рух заборонений. За проїзд береться оплата – 28 євро з машини та 18 євро з мотоцикла. Каси знаходяться на обох кінцях дороги Хохальпенштрассе.

В Норвегії у 1994 р. стартував проект, мета якого - створити маршрути, що здатні здивувати автотуристів пейзажами та дивовижною архітектурою. Сьогодні у цій країні прокладено вже 18 таких трас. Траса «Согнефьелле» (норвезькою «холодне царство») від Осло до Геупне є однією з них. Національний туристичний маршрут «Согнефьелле» став найвисокогірнішою дорогою у Північній Європі. На цій дорозі довжиною 110 км на подорожуючих чекає ще декілька географічних «рекордів» із дуже складними для ненорвежців назвами. Це, наприклад, затока Согнефьорд протяжністю 204 км – другий за розмірами фьорд у світі, або льодовик Йостедалсбфєєн – найбільший льодовик материкової Норвегії, чи Галхепігген – найвища гора Норвегії, а дерев'яна церква в Урнессі є найдревнішою церквою у цій країні. Незважаючи на те, що на деяких ділянках траси сніг не тоне до травня, дорога приваблює не тільки автомобілістів. Газета «The Guardian» назвала Національний туристичний маршрут «Согнефьелле» одним з 10 найкращих велосипедних маршрутів у світі. «Високогірна дорога проходить в оточенні неземної льодової краси» - відзначила газета. Подорож у неспішному режимі (з урахуванням поромної переправи) займає приблизно 6 годин.

Висновки. Вважаємо, що цей досвід корисно вивчити та використати в Україні для розвитку міжнародного та внутрішнього туризму, у т.ч. в транскордонних регіонах, наприклад, це може бути «Нафтовий шлях», який вже нині пропонується польськими турфірмами і проходить територією Підкарпатського воєводства Польщі та Львівської області України (рис.3). Його маршрут: Ясло-Кросно-Санок-Лєско-Устшикі Дольне (польська частина) – Старий Самбор-Самбор-Дрогобич-Львів (українська частина). Цей «Нафтовий шлях» з'єднує місця, пов'язані з виникненням та розвитком нафтовидобувної промисловості в Галичині. Він може використовуватися як автобусний, велосипедний або піший туристичний маршрут, який проходить через музеї народної архітектури (скансени) та краєзнавчі та історичні музеї, в яких утворено експозиції, присвячені історії нафтовидобутку на Галичині, а також через місця, де в ще діючих копальнях можна побачити старовинні пристрої до видобутку нафти. В польському містечку Бібрка знаходиться Скансен нафто і газовидобутку з найстарішою на світі діючою копальнею нафти.

Українськими містами з відповідними туристичними ресурсами можна доповнити також польські маршрути «Хасидський шлях», «Шлях

ікон» та «Шлях Папи Римського», які проходять поблизу польсько-українського кордону та пропонуються туристам в рекламних виданнях Підкарпатського воєводства Польщі, зокрема в «Туристичній мапі (південна частина воєводства)» [5]. Так, «Хасидський шлях» - це міжнародний туристичний маршрут, який проходить через містечка південно-східної частини Польщі, в яких знаходяться пам'ятки спадщини єврейської культури, зокрема це: Балігруд-Леско-Санок-Риманув-Ропчице-Денбіца-Тарнобжег-Краснік-Люблін-Ленчна-Влодава-Хелм-Замость-Білгорай-Цешанов-Вельке Очи-Ярослав-Лежайськ-Динув-Пшемишль-Устшики Дольне (рис.4).

Рис. 3. Нафтовий шлях [5]

Рис. 4. Хасидський шлях[5]

Рис. 5. Шлях ікон [5]

Рис. 6. Шлях Папи Римського [5]

«Шлях ікон» - поєднує місцевості, в яких вціліли окремі, але дуже цінні пам'ятки дерев'яної сакральної архітектури Лемківщини. Цей маршрут має два варіанти: 1) Долина річки Сан (Санок-Ольховце-Донбрувка Саноцька-Ольхова-Трепча-Мендзибродзе-Мжигруд-Хломча-Лодзіна-Добра Шляхетська-Улюч-Тиравва Сольна-Семушова); 2) Долина річки Ослава (Санок-Ольховце-Загуж Долина-Вельпополе-Тарнава Гурна-Ольхова-Лукове-Средне Вельке-Чашин-Куляшне-Жепедзь-Тужанськ-Команча-Віслок Вельки-Родошице-Смольник-Щавне-Мокре-Морохув (рис.5). Нарешті, «Шлях Папи Римського» проходить горами Бескід Низький по трасі походів «Польського Папи» - ксьондза Кароля Войтили (Магура Вонтковська-Колянн-Конти-Хирова-Пустельня Св. Яна-Цергова-Дукла-Любатова-Івоніч Здруй-Риманов Здруй-Тарнавка-Буковіца-

Команча-в повітах Ясло, Кросно та Санок) (рис.6). Ці маршрути вже зараз пропонуються польським та іноземним (у тому числі українським) туристам на туристичному сайті Підкарпатського воєводства Польщі [5].

Польща має також цікавий досвід використання пейзажно-історичних шляхів, так, у воєводстві Вармія і Мазури на північному сході країни туристам пропонується одразу декілька «Наполеонівських маршрутів». Червоний маршрут в околицях міст Ольштин та Добре Место означає шлях наполеонівських військ у Вармії під час війни з Росією та Прусією у лютому 1807 р. Знайти цю дорогу дуже просто, оскільки в кожному населеному пункті маршруту є табличка, на якій позначені переміщення ворожих армій. Шлях починається у Баркведі, проходить через Єнкове та закінчується у Конрадові. Інший шлях Наполеона є на Ілавському поозер'ї (озера в околицях міст Ілава та Оструда). Натомість зелений маршрут веде історичними місцями, пов'язаними з великим французом. Так, у Шимбарку Наполеон полюбляв проїхатися Мальовничою алеєю, дерева на якій шумлять до цих пір, а в Кам'янці мав роман з польською шляхтянкою Марією Валевською, яка у підсумку народила йому сина, але законною дружиною так і не стала. Серед найцікавіших історичних об'єктів Мазурського поозер'я – містечко Рин (три тис. мешканців), що знаходиться між двома озерами та відоме старовинним замком тамплієрів з XIV ст. Замок відбудовано і нині у ньому знаходиться готель для туристів. Ще один цікавий об'єкт – місто Гіжицко, де знаходиться «форт генерала Боєна», названий на честь пруського військового міністра – ініціатора спорудження фортеці у 1844 р. Вона збудована у вигляді неправильного шестикутника і займає площу майже 100 га, збереглося біля 90 будівель, серед яких – голубина пошта для 700 голубів. Містечко Ольштинек може похвалитися музеєм дерев'яної архітектури, що був заснований на території зоопарку в Кьонігсберзі (нині Калінінград). У 1940-х рр. цей музей переїхав до Ольштинка. Нині тут зібрано 70 об'єктів дерев'яної архітектури регіонів Вармії, Мазур, Повісля та бувшої пруської частини Литви. Нарешті дещо в стороні на узбережжі Балтійського моря, але теж у цьому воєводстві знаходиться місто Фромборк, колись рибальське село, а нині відоме Фромборзьким собором – оборонним комплексом, спорудженим у 1261 р., та обсерваторією Миколи Коперніка, який прожив тут 33 роки та облаштував обсерваторію та бібліотеку в одній з башт муру навколо собору. Усі наведені об'єкти знаходяться на пейзажно-історичних дорогах, що починаються від воєводського головного міста – Ольштина. Це траси: 1) Ольштин-Рин-Гіжицко; 2) Ольштин-Ольштинек-Оструда-Ілава; 3) Ольштин-Добре Место-Фрамборк.

Список використаних джерел

1. 100 битв, которые изменили мир. Продолжение. Вып. 112. «Галлиполи – 1915». – М.: ООО «Де Агостини», 2013. – 29 с.
2. Велика Океанська Дорога – [Електронний ресурс] - Режим доступу до сайту: <http://ru.wikipedia.org/wiki>

3. Велика Океанська Дорога – [Електронний ресурс] - Режим доступу до сайту: <http://www.australia.com/campaigns/nothinglike/ru/great-ocean-road-product1.htm>
4. Great Ocean Road – [Електронний ресурс] - Режим доступу до сайту: <http://www.ozdigest.com/destination/great-ocean-road/>
5. Podkarpackie: mapa turystyczna [Електронний ресурс] - Режим доступу до сайту: <http://www.wrota.podkarpackie.pl>
6. Смирнов І.Г. Пейзажні дороги у міжнародному туристичному бізнесі: світовий та європейський досвід / І.Г. Смирнов // Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України: Матеріали II Міжн.наук.-практ.Інтернет-конф. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – С. 56-62.

References:

1. 100 bitv, kotoryie izmenili mir. Prodolzhenie. Vyip. 112. «Gallipoli – 1915». – М.: ООО «De Agostini», 2013. – 29 s.
2. Velika Okeanska Doroga – [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu do saytu: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Velika Okeanska Doroga – [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu do saytu: <http://www.australia.com/campaigns/nothinglike/ru/great-ocean-road-product1.htm>
4. Great Ocean Road – [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu do saytu: <http://www.ozdigest.com/destination/great-ocean-road/>
5. Podkarpackie: mapa turystyczna [Elektronniy resurs] - Rezhim dostupu do saytu: <http://www.wrota.podkarpackie.pl>
6. Smirnov I.G. Peyzazhni dorogi u mIzhnarodnomu turistichnomu bIznesI: svItoviy ta Evropeyskiy dosvid / I.G. Smirnov // InformatsIyne zabezpechennya transkordonnogo spIvrobItnitstva UkraYini: MaterIali II MIZhn.nauk.-prakt.Internet-konf. – Lutsk: Vezha-Druk, 2014. – S. 56-62.